

Aan De minister van Defensie

[via internetconsultatie.nl]

Natuur en Milieu Gelderland

Oude Kraan 72
6811 LL Arnhem

info@natuurenmilieugelderland.nl
www.natuurenmilieugelderland.nl

KvK 41046129
BTW NL0029.896.82.B.01

IBAN NL89 TRIO 0338 6290 25
BIC TRIONL2U

Datum : 12 augustus 2026
Onderwerp: reactie besluit gereedstelling Defensie fysieke leefomgeving
Ons kenmerk : 260284.MW
Behandeld door : Maarten Witberg

Geachte minister,

Wij hebben kennis genomen van het ontwerp Besluit Defensiegereedheid fysieke leefomgeving. Met deze brief maken wij onze kanttekeningen en verzoeken in het kader van de internetconsultatie kenbaar.

Wij dienen deze reactie mede in namens de Stichting Behoud Veluws Landschap

Looptijd besluit te lang

De diverse vrijstellingen worden afgegeven voor een periode van vijf jaar. Bij koninklijk besluit kan deze periode nog één maal verlengd worden volgens het wetsontwerp dat is aangeboden aan de Tweede Kamer. Dit laatste zonder vermelding van een tijdsspanne. Zoals we in onze eerdere reactie (de internetconsultatie op een eerdere versie van de Wet op de Defensiegereedheid) is een dergelijke duur en vaagheid ongewenst vanuit het perspectief van het beschermen van belangen van burgers, waaronder natuur en leefomgevingskwaliteit.

In de toelichting bij dit besluit valt te lezen dat het allemaal vreselijk moeilijke en langdurige procedures zijn, en bovendien is er voor het onderwerp vliegen met Drones nog geen adequate wet- en regelgeving. Hiervoor wordt dus op voorhand een vrijbrief afgegeven om te doen wat men goed acht zolang het maar in het belang van de Defensiegereedheid is.

We begrijpen de urgentie om aan defensiegereedheid te werken, maar we zien geen waarborgen dat de vrijstellingen binnen de kortst mogelijke tijd worden omgezet in adequaat getoetste vergunningen waarbij het belang van natuur en leefomgevingskwaliteit adequaat is meegewogen. De situatie rond de natuurvergunningen voor Schiphol en Lelystad geven ons weinig vertrouwen dat het hier allemaal wel goed komt.

- We vragen om de geldigheidsduur van de vrijstellingen te bekorten tot drie jaar.
- We vragen om het eenmalige koninklijk besluit voor verlenging te begrenzen tot drie jaar.
- We vragen om adequaat toezicht door de Tweede Kamer mogelijk te maken op de voortgang van het omzetten van de vrijstellingen naar geldige milieutoestemmingen. Bijvoorbeeld tijdens Verantwoordingsdag.

Wat is nu de daadwerkelijke vrijstelling?

In de diverse artikelen en in de toelichting staat dat de bestaande milieuvergunningen in stand blijven. De vrijstelling dient om Defensie meer ruimte te geven dan de vergunningen toestaan. Voor een transparant proces is het wenselijk te weten wat dan de gewenste extra ruimte is, zowel ten opzichte van het actueel gebruik als in vergelijking met de vergunde ruimte. Alleen dan kan een reële inschatting gemaakt worden door burgers en belanghebbenden wat de impact op natuur en leefomgevingskwaliteit is en kunnen Passende Beoordeling, compensatie- en soortenprogramma en (in een later stadium projectMERren) op de juiste manier beoordeeld worden.

- We vragen om per onderdeel aan te geven wat de gewenste extra ruimte is, minimaal in de ministeriële regelingen per onderdeel, ten opzichte van de vergunde en de gemiddeld benutte ruimte over de laatste drie jaar.

ADC toets onvoldoende of ontbrekend

19.24 lid 1 en 19.32 lid 1 van de wet die nu is ingediend bij de Tweede Kamer staat dat het voorliggende besluit genomen kan worden ondanks dat mogelijk significante gevolgen optreden voor gebieden en soorten die onder de vogel- en habitatrichtlijn vallen, vanwege het ontbreken van alternatieven. Wij zijn niet overtuigd van het feit dat het PlanMER voor het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie voldoende heeft aangetoond dat alternatieven ontbreken; op projectniveau zal dit nader moeten worden onderzocht. Daarnaast is er geen één op één koppeling tussen het NPRD en de Wet op de Defensiegereedheid. Immers de minister kan besluiten nemen zonder verwijzing naar enig programma.

- We vragen om het besluit aan te vullen met een ADC-toets conform de gangbare werkwijze.

Compensatie gaat vóór de activiteit

In de toelichting op het besluit bij art. 2.1 staat dat er een compensatie- en soortenprogramma zal worden opgesteld. We wijzen er op dat de wettelijke volgorde is dat compenserende maatregelen moeten zijn uitgevoerd vóórafgaand aan de activiteit. In het besluit noch de toelichting lezen wij hoe dit zal worden gerealiseerd. Wel wordt er vanaf het moment van vaststellen van het besluit een reeks ministeriële regelingen actief die meteen in dit besluit zijn gevat. Dit levert in onze ogen tegenstrijdigheid op.

- We vragen om in het besluit op te nemen dat compensatie- en soortenprogramma zijn vastgesteld, uitgevoerd en functioneel zijn voordat de activiteiten, voorzover die niet

binnen vergunde ruimte voor Natura 2000 of Flora- en Fauna-activiteiten vallen, van start gaan.

Artikel 2.1: Waar is de passende beoordeling?

We zien in de paragrafen van het besluit, die over concrete locaties en activiteiten gaan, een groot aantal vrijstellingen met een zorgwekkend grote impact op natuur en soorten. Op basis van het wetsontwerp wordt een passende beoordeling in het vooruitzicht gesteld, evenals een compensatieprogramma (voor gebiedsbescherming nemen we aan) en een soortenprogramma.

Helaas ontbreken deze stukken, desnoods als eerste concept, bij deze consultatie. Daarmee wordt het wel erg lastig om de gevolgen voor natuur en biodiversiteit van de vrijgestelde activiteiten in te schatten. We vinden het ter consultatie voorgelegde materiaal dan ook ontoereikend voor een beoordeling.

- We vragen om snel te komen met passende beoordeling, compensatie- en soortenplannen en deze open te stellen voor zienswijzen.
- We vragen om compensatie- en soortenplannen gebiedsgewijze op te stellen in nauwe samenspraak met ter plekke actieve natuurorganisaties.

Bijvoorbeeld vliegbewegingen, vliegreuten en andere oefeningen worden jaarlijks bij ministeriële regeling verdeeld over de verschillende locaties. Zo valt op dat er bij de eerste regeling nog geen uren voor laagvliegen zijn toegekend aan Laagvlieggebied de Achterhoek. Onduidelijk is hoe dit dan in de Passende beoordeling, soortenplan en gebiedscompensatieplannen terecht zal komen.

- We vragen om dit op te helderen en te zorgen dat de genoemde stukken voldoende ruimhartig zijn om verschillende verdelingen door de jaren heen op te vangen.

A.1 vliegtuigbewegingen militaire helihavens, A.2 Laagvliegen met helikopters en A.3 Vliegen bij duisternis en buiten openingstijden

We zien dat in Gelderland een meer dan gemiddeld aantal helikoptervliegbewegingen wordt toegewezen (10.660 van de 25.000 is 44% van het landelijke totaal). Met name de Edese en Ginkelse Heide worden zwaar belast (5.000 vb). Daarnaast valt op dat het ISK niet genoemd wordt in paragraaf A.1 en laagvlieggebied de Achterhoek niet in paragraaf A.2, terwijl beide wel de bijbehorende functie hebben gekregen in het NPRD.

- Graag krijgen we een opheldering dat het hier niet om een omissie gaat en een indicatie over wat te verwachten valt in navolgende regelingen.

Er worden in A.1 geen regels over in- en uitvliegroutes gesteld. Ook wordt voor het hele gebied een minimale vlieghoogte van 100 voet (ca 30 meter) aangehouden. Wij vrezen hierdoor ernstige overlast en verstoring op naastliggende terreinen. Ook kan takuitbraak op naastliggende terreinen door laagvliegen niet worden uitgesloten met financiële en ecologische schade en gevaar voor recreanten tot gevolg. Voor A.2 (laagvlieggebieden) wordt zelfs een nog lagere vlieghoogte mogelijk gemaakt "zover veilig en realistisch". We maken ons ernstige zorgen dat

daarmee een ongelimiteerde vrijheid van handelen ontstaat om zo laag als mogelijk te vliegen buiten aangewezen militaire terreinen en boven kwetsbare landschappen en verstoringsgevoelige natuurgebieden. Weliswaar worden vogelrustgebieden en seizoensgebonden beperkingsgebieden “zoveel mogelijk” ontzien volgens het ontwerpbesluit. Dit is naar ons oordeel onvoldoende.

De gevolgen voor Gelderland voor het besluit voor vliegen bij duister en buiten openingstijden is door onduidelijke informatie niet te beoordelen. De vrijstelling wordt gegeven voor een maximum aantal dagen per jaar, maar de duur wordt gekoppeld aan een maximaal aantal uren (50% van de vrijgestelde vlieguren). Voor de individuele gebieden zijn geen gegevens opgenomen. Het aantal vlieguren per gebied is niet gegeven.

- We vragen om in- en uitvliegroutes vast te stellen van de oefenterreinen naar de bases.
- We vragen om de minimale vlieghoogte aan de randen van de oefenterreinen hoger te bepalen, bijvoorbeeld minimaal enkele honderden voet hoogte en enkele honderden meter langs de terreingrenzen.
- We vragen om de (provinciale) weidevogelgebieden en ganzenrustgebieden en het Natura 2000 gebied Arkemheen jaarrond buiten de helikopterlaagvlieggebieden te houden.
- We vragen om duidelijkheid over het daadwerkelijk aantal uren vliegen bij duisternis per gebied, en om dit in de passende beoordeling mee te nemen.

B.2 oefenen met schieten, B.3 schieten bij duisternis

Artikel B.2 lid 2 onder c betekent de facto dat er geen beperkingen zijn op de hoeveelheden en kalibers te verschieten munitie. Wij vragen ons ernstig af of een dergelijke open einde-regel nog een redelijk doel dient.

In B.3 wordt gesteld dat schieten bij duisternis “per saldo” binnen de beperkingen van de omgevingsvergunning moet blijven. Echter er staat in B.2 dat er geen beperkingen zijn. Hoe moeten wij dit duiden? Wordt bij deze “saldo” benadering de Lden berekening met zwaardere norm in de avond en nacht rekening gehouden?

- We vragen u om op basis van geluidberekeningen en de passende beoordeling een bovengrens aan te geven van hoeveelheden en kalibers te verschieten munitie.
- We vragen om meer duidelijkheid over de maximaal toe te laten geluidproductie bij schieten bij duister.

B.4 oefenen met en tegen drones en E.3 onbemande luchtvaartuigen

De strekking van deze vrijstelling is ons volkomen onduidelijk. We hebben dezelfde vraag als bij B.3 voor nachtelijk schieten, namelijk dat er “per saldo binnen de geluidruimte” wordt gebleven. Geldt dit daarnaast dan voor het vliegen met drones op zich of ook voor het ontploffen van munitie bij het oefenen?

In de toelichting bij B.4 wordt verwezen naar ontbrekende wettelijke kaders voor drones. Uit paragraaf E.3 maken wij op dat oefenen met drones op een zeer groot aantal locaties in

Gelderland mogelijk wordt. Verwezen wordt naar bijlage XIV van het BKL. In deze bijlage zijn zo'n 35 locaties opgesomd die in Gelderland liggen¹.

- We vragen om een schets van de toekomstige wettelijke kaders voor (militair) gebruik van drones
- We vragen om meer duidelijkheid over het beoogd gebruik van ASK, ISK en de 35 locaties die in het Bkl zijn genoemd voor het oefenen met drones.
- We vragen om meer duidelijkheid over de maximaal toe te laten geluidproductie bij oefenen met en tegen drones, zowel wat betreft vlieggeluid als wat betreft explosies.

Wij zijn zoals altijd graag bereid om deze reactie toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Frans Davelaar
Directeur

¹ In Gelderland betreft het de in <https://wetten.overheid.nl/BWBR0041313/2026-07-11#BijlageXIV> genoemde locaties: AOCs Nieuw Milligen, ASK, Complex Nieuw Milligen, Kamp Nieuw Milligen, ISK, Kamp Holterhoek (Berkelland) en Kamp Letteboer (Berkelland), Koning Willem III Kazerne Apeldoorn, Legerplaats Oldebroek, Legerplaats Eremelo, Legerplaats Harskamp, legerplaats Stroe, Tonnetkazerne Elburg, MC Duivelsberg Arnhem, MLT Deelen, Oranjekazerne Arnhem, OT Arnhemse Heide, OT Beekhuizerzand, OT Ederheide, OT Ermelose Heide, OT Garderenseveld, OT Ginkelse Heide, OT Gorsselse Heide, Het Groote Veld (Lochem), OT Scherpenberg, OT Stroese Zand, OT 't Harde, OT Woldberg/vliegstrip (Epe), Prinses Margrietkazerne (Oldebroek), Radarlocatie Herwijnen, Radiopeilgebouw Berkelland, Schietbaan Harderwijk, Schietbaan Heumensoord, Straalzender Nieuw Milligen, Antennepark Eibergen.